

Dannäs kyrka

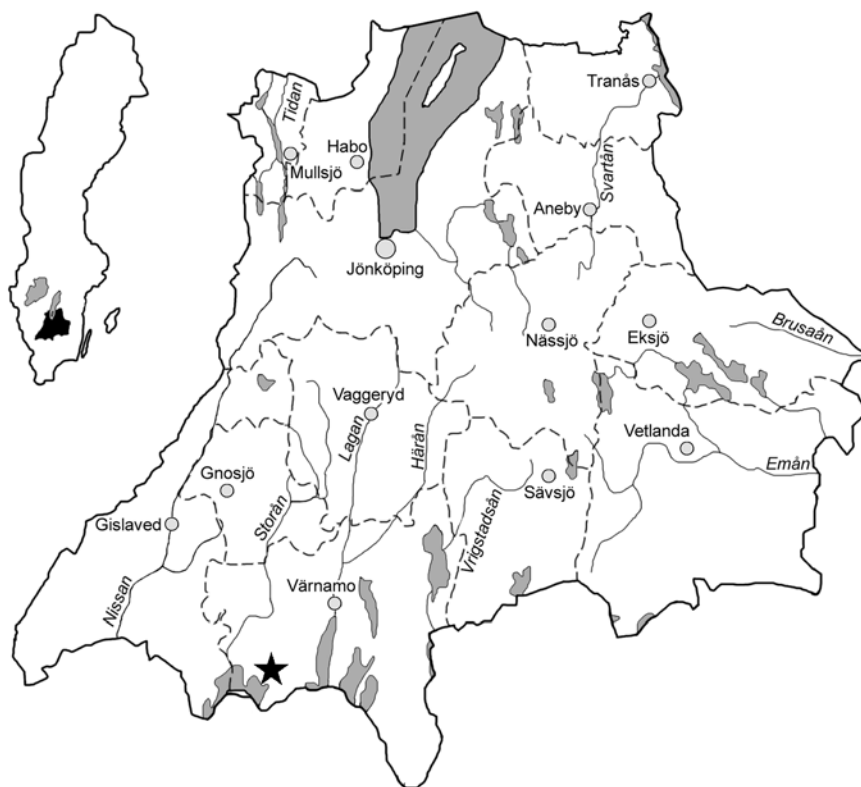

Antikvarisk medverkan i samband med
fasadrenovering
Dannäs socken i Värnamo kommun,
Jönköpings län, Växjö stift

Dannäs kyrka

Antikvarisk medverkan i samband med
fasadrenovering

Dannäs socken i Värnamo kommun
Jönköpings län, Växjö stift

Rapport och foto: Robin Gullbrandsson
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

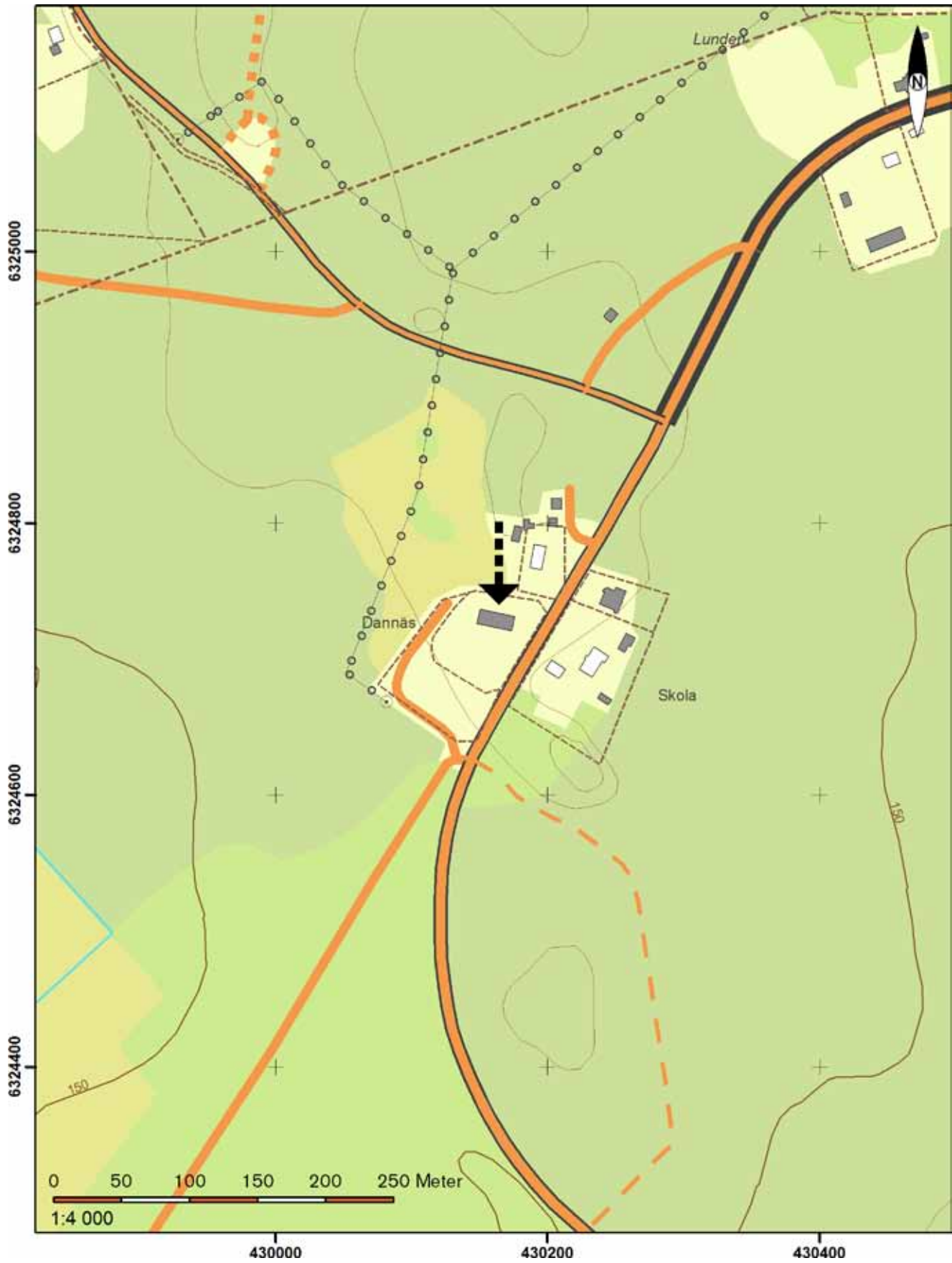
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2013

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte	5
Historik.....	6
Beskrivning inför åtgärder.....	9
Vidtagna åtgärder	10
Byggnadsarkeologiska iakttagelser.....	12
Sammanfattning.....	12
Referenser.....	12
Administrativa uppgifter.....	12

Bilaga. Materialspecifikation.

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Dannäs kyrka från sydväst före arbetenas påbörjande.

Inledning

Den 28 oktober 2011 ansökte dåvarande Forsheda pastorat om tillstånd hos länsstyrelsen att renovera fasaderna på Dannäs kyrka. I det ursprungliga förslaget föreskrevs lagningar med KC-bruk och avfärgning med KC-färg, vilket länsstyrelsen invände emot. Ett reviderat åtgärdsprogram inlämnades den 1 december 2011 och tillstånd lämnades den 3 januari 2012. Arbetena genomfördes från mars till och med maj 2013. För den antikvariska medverkan svarade Jönköpings läns museum genom antikvarie Robin Gullbrandsson, vilken även sammanställt föreliggande rapport. Slutbesiktning genomfördes den 17 maj 2013.

Syfte

Åtgärderna var i huvudsak av underhållskaraktär och syftade till att åtgärda mindre skador på kyrkans fasader och ge dessa en ny avfärgning. Rapporten syftar till att vara en dokumentation av arbetenas art och omfattning, samt av material- och metodval.

En teckning av Eric Ihlfors i "Smolandia sacra" visar hur kyrkan såg ut före 1888 års restaurering. Notera att lanterninen är panelklädd. JLM.

Historik

Dannäs kyrka är uppförd i gråsten under tidig medeltid och fungerade länge som en patronatskyrka för det närbelägna säteriet. År 1813 ersattes en klockstapel med dagens torn, vilket är rest över västgaveln och ger kyrkan dess originella utseende. På grund av den ökande folkmängden i socknen tillbyggdes kyrkan åt öster 1816 och fick därigenom sitt nuvarande utseende. År 1888 genomfördes en omfattande restaurering, bland annat igensattes sydportalen och ett nytt vapenhus av trä byggdes i väster. Nästa restaurering ägde rum 1942 efter program av arkitekt Paul Boberg i Växjö. Vapenhuset i väster revs och en ny tornportal ordnades. Den gamla korporten igensattes, likaså fönstren i tornet. Fasadernas omputsades och avfärgades. Fönsterbågarna utbyttes. År 1960 lagades fasadernas nederdel (ca 1 m upp) med kalkcementbruk och de målades i sin helhet med plastfärg. Detta arbete skedde tydligen utan tillstånd. År 1970 lades kopparplåt på tornets takfall.

Vid besiktningar 1982 kunde omfattande skador konstateras på fasaderna, särskilt på tornet samt i söder och väster, till följd av plastfärgen. Fasadputsen närmast mark var starkt missfärgad. Nästa år genomfördes en stor fasadrenovering under ledning av arkitekt Per Rudenstam. All bom och lös puts högs ned och därefter våtsandblåstrades alla fasader för att få bort plastfärgen. På den norra sidan var putsen relativt intakt och kunde bevaras. Putsen knackades helt bort under marknivå och naturstenen lämnades bar för att minska fuktvandring, vidare lades en singelbädd. All ren sten grundades med KC-bruk. Utstockning skedde med Stråbrukens

Kyrkan fotograferad av Dan Samuelsson 1923, med utseendet efter 1888 års restaurering.

kalkbruk "Special". Avfärgning gjordes med Serponit Kulturfärg i tre strykningar (306 A varmvit). Fönsterbänkar av betong målades med KC-färg från Ernström & Co (A 17 med någon inblandning av gult och rött till varmgrått). Fönsterbågarna målades med Tranemo linoljefärg (R 82 brunröd). År 1998 lades nytt tegeltak. År 2008 ommålades fönsterbågarna i befintlig kulör med Wibo linoljefärg.

Putsskador på den reveterade lanterninen.

Solbänkar i cement med sprickor och påväxt.

Nordfasaden före renovering.

Putslagning pågår på lanterninens sydvästra hörn.

Beskrivning inför åtgärder

Dannäs kyrka har spritputsade fasader med slättrivna fönsteromfattningar. Närmast mark är sockeln frilagd. Grunden är försedd med stälventiler samt därovan ett i putsen utfräst spår, sannolikt för att minimera fuktvandring. Tornets lanternin har en stomme av trä med revetering, denna uppvisar flera skador och putssläpp. I övrigt rör det sig, på kyrkan, om sprickor i fönstervalv och en större spricka på norra fasaden. Fasaderna är kalkputsade med enstaka äldre KC-lagningar, avfärgningen är varmvit med kalkfärg. Fönsterbänkarna är gjutna i cement, troligen 1888 och målade med KC-färg respektive silikatfärg. Dessa har mindre sprickor. Fönsterbågarna från 1942 är målade med rödbrun linoljefärg. Portarna är oljade. Ovanför tornportalen sitter en inskriptionstavla i kalksten med bortvittrad förgyllning. Kyrkans tak är täckt med enkupigt lertegel från 1998. Torntaket är täckt med kopparplåt. Åskledarinfästningen är lös. Takfötterna är målade i vit linoljefärg förutom på lanterninen där kulören är brunröd.

Kyrkan från sydväst efter avslutade arbeten.

Vidtagna åtgärder

Lös puts knackades bort och därefter gjordes en försiktig blästring av fasaderna. Skador lagades med hydrauliskt kalkbruk. Nya putsytter byggdes upp på delar av lanterninen med inblandning av spritsten i dimensioner motsvarande befintligt. Putsen avfärgades med Weber Kalkfärg våt, vilken svarar mot tidigare använd färg. Även samma kulör användes, nr 9130 (306 A hos Serponit Kulturfärg). Fönsterbänkarna filtades över med cementbruk för att laga gamla sprickor. Det bedömdes inte som nödvändigt med en avfärgning på dessa ytor eftersom brukets kulör svarar mot den tidigare färgen. Takfötterna på tornet ommålades med linoljefärg i befintliga kulörer. Fönsterbågarna bättringsmålades med linoljefärg i befintlig kulör. Portarna oljades. Smidesracket vid norra korporten borstades och behandlades med mönja och svart linoljefärg. Inskriptionstavlans över tornportalen omförgylldes. Torntaket åskledare gavs nya infästningar.

Inskriptionstavlan från 1942 omförgylld.

Kyrkan från nordost efter avslutade arbeten.

Bättringsmålade fönster och omfiltade solbänkar.

Byggnadsarkeologiska iakttagelser

På lanterninens sydvästra hörn noterades spår av vad som tycktes vara ett skikt med rosa kalkfärg. Rester av tjära på oputs indikerar att takfötterna en gång i tiden varit tjärade.

Sammanfattning

Fasaderna på Dannäs kyrka har genomgått putslagning och ny avfärgning. Inga avsteg gjordes från befintligt utförande i avseende på struktur, kulörer och material.

Referenser

Tryckta källor

Sörensen, M. 2006. *Kulturbeskrivning och bedömning. Dannäs kyrka*. Byggnadsvårdsrapport 2006:6. Jönköpings läns museum.

Arkiv

Jönköpings läns musei arkiv.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 433-6177-11
 Jönköpings läns museums dnr: 20/2012
 Byggherre: Forshedabygdens församling
 Projektledare: Sven Inge Bergstén, Bergsten
 bygg och miljö AB, Värnamo
 Entreprenör: Bröderna Bergströms Byggnads
 AB, Halmstad
 Förgyllare: Jan Johansson, Unnaryd
 Rapportansvarig: Robin Gullbrandsson
 Antikvarisk medverkan: Robin Gullbrandsson
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Värnamo kommun
 Socken: Dannäs socken
 Fastighetsbeteckning: Dannäs kyrka

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Bröderna Bergströms Byggnads AB

Utvändig renovering av Dannäs kyrka Materialspecifikation

Putslagning

Grundning: Hydraulisk kalkbruk Kh 20/80/475, 0-3mm
Utstockning: Hydrauliskt kalkbruk Kkh 35/65/500, 0-3 mm
Spritzputs: 3-6 mm tvättad singel (platsblandad)

Leverantör: Målarkalk AB, Vårgårdavägen 11, 260 61 HYLLINGE
 tel. 042-22 50 18

Avfärgning

Cal 246 kalkfärg våt Specialkulör 306 A, 9130 enl pr 18656

Leverantör: Allt i Bruk AB, Arlovsvägen 4-8, 211 24 MALMÖ
 tel. 040-93 12 25

Målning

Metall:
 Metal pro plåtfärg bas 1 S0804-Y50R
 Metal pro Rostskyddsprimer vit

Leverantör: Flügger färg
 Björkhags Måleri AB
 Jönköpingsvägen 34
 331 34 VÄRNAMO
 tel 0370-16 690

Takfot:
 Tradition Linoljefärg vit

Dörrar:
 Jotun träolja klar

Rödfärg
 Platsblandad lika befintlig

Leverantör: Färgab
 Söndrumsvägen 39
 302 37 HALMSTAD
 tel 035-218080

Filtning solbänkar
Sto Crete SM

Leverantör: Sto Scandinavia AB
Box 1041
581 10 LINKÖPING
tel 013-37 71 00

Förgyllning
1 gång oljefärg

Leverantör: Ottossons Färgmakeri AB
Lillegårdsvägen 14
240 13 GENARP
tel 040-48 25 74

Schellack
Guldgrund
Läggning bladguld Rosendoble Doppel Gold 23,75 karat

Halmstad den 23 maj 2013

August Bergström
August Bergström

Under våren 2013 har Dannäs kyrka genomgått en mindre fasadupprustning som inbegripit putslagningar och ny avfärgning.

